

Tárgyal a város az iskolák államosítása ügyében.

— A kulturtanácsos Budapestre utazott. —
800,000 korona kell a legsürgősebb iskolai építkezésekre. —

(Saját tudósítónktól.) A belvárosban, Ujszegeden és a Kolozsvári-téren építendő új fiú és leányiskolák államosításának kérdése fordulópont előtt áll. Lázár György dr. polgármester ma *bizalmas úton* értesítést kapott a kultuszminisztériumtól, hogy az iskolák államosításának, illetőleg államsegélyezésének ügyében *hajlandó a tárgyalásokat megindítani a várossal*. Ennek alapján Gaál Endre dr. kulturtanácsos a polgármester utasítására ma délután Budapestre utazott, ahol négy napig fog tárgyalni a közoktatásügyi minisztériumban. Ezalatt az idő alatt dől el, hogy a kultuskormány a Szegeden most építendő új elemi iskolákat állami kezelésbe kívánja-e venni, vagy pedig ehelyett *nagyobb összegű államsegéllyel járul hozzá az építkezés költségeihez*. A három új elemi iskola fölépítése 800,000 koronába kerül s abban az esetben, ha a kultuszminiszter az iskolákat államosítani kívánja, ezt az összeget a város a fölveendő nagykölcsonból a miniszter rendelkezésére bocsátja.

Több mint egy éve vajdlik ez a kérdés, míg végre most a döntés stádiumába jutott. A város már a múlt évben erősen szorgalmazta az elemi iskolák államosítását, sőt annyira elő volt készítve az ügy, hogy a szakminisztériummal megindultak a tanácskozások is, de tavaly szeptemberben a politikai viszonyok alakulásai miatt hirtelen megakadtak. A minisztérium részéről *Pacs Kovács* Mihály miniszteri osztálytanácsos, az elemi- és óvóiskolák ügyeinek intézője kezdte meg a várossal való tárgyalásokat, de őt is szabadságolták s az időközben történt miniszterváltozás is gátat állított a tárgyalások menete elé.

A polgármester azóta több ízben megkísérelte már, hogy a minisztériumban dülőre juttassa az államosítás ügyét s annyit el is ért, hogy ezt a sürgős ügyek közé előjegyzésbe vették. Kijelentette ekkor a polgármester, hogy amint a miniszter az államosításhoz hozzájárul, a város nyomban gondoskodni fog az épületek létesítéséről. Abban az esetben pedig, ha a miniszter elzárkóznék az államosítás elől, a polgármester terve az volt, hogy a 800,000 koronás befektetéshez államsegély folyósítását fogja kérni a kultuskormánytól.

Ilyen stádiumban áll most tehát ez az ügy. Gaál Endre dr. kulturtanácsos elutazása előtt még a következőket füzte hozzá értesülésünkhöz:

Az államosítandó iskolák terveit a mérnökség már elkészítette s azokat mind vizsga a minisztériumban. A tervek itt már keresztülmentek az összes retortákon, most még csak a költségvetés elkészítése van hátra. Hozzávetőleg azonban már is megállapítható, hogy az új fiú- és leányiskolák fölépítése *nyolcszáz ezer koronát igényel*. Három iskolát építünk s egy-egy okvetlenül többbe kerül 200,000 koronánál. Ha a miniszter az államosításhoz hozzájárul, akkor az államosítási szerződésben gondoskodás fog történni arról, hogy az építkezési költségek miként nyernek fedezetet. Ha azonban az államosítást keresztülvinni nem sikerül, akkor államsegélyt fogunk kérni, mert a városnak annyi pénze nincs, hogy három új iskola építési és fenntartási költségeit fedezni tudja.

Rajta leszek, hogy ez a kérdés jobbra vagy balra mielőbb elintézését nyerjen, mert az lehetetlen állapot, hogy a tanulók hosszú időn át bérhelyiségekben nyerjenek elhelyezést. Legutóbb is a leányiskola növendékeit voltunk kénytelenek a Jerney-féle házba telepíteni addig, amíg külön iskolaépületet kapnak.

— Csak az iskolák államosítása ügyében utazik tanácsos ur Budapestre?

— Nemcsak az iskolák államistása ügyében, hanem az alatt a négy nap alatt, a meddig Budapestben tartózkodom, a polgármester ur meghagyása folytán érdeklődni fogok egyéb, az ügykörömbe tartozó városi dolgok iránt is.

— És pedig?

— Erről bővebben nem nyilatkozhatom. Egyet azonban megemlíthetek: érdeklődni fogok az elemi iskolai tanítók fizetésekiegészítése iránt is, az 1913. XVI. törvénycikk alapján kérni fogom a fizetésekiegészítés címen nekik járó összegek kiutalását.

Ezeket mondotta a kulturtanácsos budapesti utjának programjáról. Majd meglátjuk, mit hoz haza a tarsolyában.

Désy robbantotta föl a fuziót.

(Képek a koalíció mélységeiből. — Adatok a függetlenségi fuzió történetéhez. — Désy Zoltán szerepe. — Andrassy és a választójogi blokk. — Tovább folyik az ámitás. — Az új alakulás programja Luegeréktől ered.)

(Saját tudósítónktól.) Désy Zoltán érdeme, hogy a függetlenségi töredékek egyesítését oly hirtelen és hevenyészve, de mégis nyélbeütötték. Igaz, hogy ez erősen Désy szándéka és akarata ellenére sikerült. De tán ezért sikerült.

Mikor a függetlenségi közkatonák megkezdtek a vezérek Justh és Kossuth háta mögött az összeesküvő konventikulumokat s az aláírások gyűjtését, Désy az első között volt, aki csatlakozott hozzájuk. Az első között irta alá az ívet. Részt vett minden titkos összejövetelen. Ő biztatta legjobban a zendülőket a „vezérek” ellen. Csak bátran, semmi kimélet és semmi félelem, ez volt a jelszava.

De Désy még sem lépett a fuzió pártba. Hiába választották be a vezéri tanácsba, hiába küldtek utána Marosvásárhelyre követiséget, hogy kapacitálják. Hajthatatlan maradt.

Ennek a rejtélyes magatartásnak magyarázata igen egyszerű. Désy lelkesen támogatja azt a mozgalmat, mely a „vezérek” Kossuth és Justh fejevételét akarta. Ez megfelelt az ő ambíciójának. Ő akart vezér lenni. De egy pillanatig sem tetszett *Károlyi* Mihály vezető szerepe. Ép ezért az egész összeesküvést úgy szerette volna irányítani, hogy az ne a 48-asok külön, hanem az egész *ellenzéknek egységes fuziója* legyen. Ne „kis” fuzió, hanem „nagy” fuzió *Andrassy* vezérlete mellett — ha Justh és Kossuth letűnik, Apponyi, Károlyi háttérbe szorul, — hogy kielégíthesse vágyait, ő is vezéri szerephez jusson és az új kormányképes alakulásban miniszter lehessen.

Ezért a vezéri program-tanácskozásokon folyton, az utolsó pillanatig, a nagy kormányképes fuzió mellett agitált. De nem elégedett meg a nyílt agitációval. Andrassyval állandó érintkezésben szította a közkatonák között az elégtelenséget. Toborozta a hivatást az Andrassy-féle nagy „fuzió” számára. Ugyálszik az volt a terve, hogy mialatt a vezérek — a régiak — az egységes 48-as program felett tanácskoznak, ő *fölrobbantja mind a három függetlenségi táborát és a derékhadat átviszi Andrassy táborába*. Ha ez a terv sikerül, Andrassy és Désy lettek volna az ellenzék urai. Övék lett volna a többség és — ha reményeik teljesülnek — a hatalom.

Ez a terv közel állt a megvalósuláshoz. A vezérek tanácskozása a program felett rémes lassúsággal ment, *folyton összevesztek*. Désy maga is szította az ellentéteket, mert a tanácskozások nehézkessége az ő malmára hajtotta a vizet. A híveket biztatta a vezérek ellen és napról-napra szaporodott azok száma, akik készek lettek volna Désyvel Andrassyhoz csatlakozni.

Désy Zoltán annyira biztos volt terve sikerében, hogy a *programtanácskozások alatt Andrassy Gyula grófnak bemutatta azt az ívet, melyen 50 függetlenségi képviselő neve volt fölírva! Kossuth-pártiak, Justh-pártiak, pártonkívüli 48-asok vegyesen. Ezek a képviselők Désy szerint készek voltak a függetlenségi frakciókat fölrobbantani, otthagyni és Andrassy és Désy vezérlete alatt a 67-es kormányképes alakuláshoz, a „nagy fuzióhoz” csatlakozni.*

Ez a robbantási és alakítási terv tehát már teljesen elő volt készítve. Minden elő volt készítve arra, hogy amíg Justh, Kossuth, Apponyi, Károlyi a programon izzadnak, a hívek nagy része faképnél hagyja őket, bevégezt tények elé állítsa és Andrassy és Désy „kormányképes” zászlaja körül csoportosuljon.

De kitudódott idő előtt, éppen a legkritikusabb pillanatban. A veszély nagy volt a 48-as vezérekre, a régiekre csak úgy, mint az ujakra. Nem a 48-as eszméket, nem külön és közös elveiket féltették, hanem a *vezéri szerepet* és — majdan a *hatalmat*. Hogy Andrassy legyen az ellenzék többsége, hogy az övé legyen a legnagyobb ellenzéki párt, akinek eddig egyáltalában nem volt pártja, hogy ő diktáljon most és talán akkor, ha osztokodásra kerül a sor, ezt minden áron meg kellett akadályozni.

Ezért nagysietve, minden veszekedést, ellentétet, egymás közötti féltékenységet, haragot félretéve, egyeztek meg hirtelen Justh, Kossuth, Apponyi, Károlyi Mihály. A *közös ellenség*: Andrassy, még a kis fuzió legcsökönyösebb ellenségeit: *Hollót, Bakonyit* is megbékítette. *Batthyány*, aki amíg *Lukács* miniszterelnök volt, esküdt ellensége volt a fuziónak, most — Lukács bukása után per sze — váratlanul megjelent és maga szegődött a fuzió leglelkesebb apostolává.

Igy lett Désy Zoltán önkéntelen megteremtője a fuziónak. Pedig ez a külön negyvennyolcas fuzió a kormányképeségért kínálkozó minden oportunizmusa ellenére sem kell se testének, se lelkének. Ő csak azért a programért lekesedik, amelyet Andrassy a bécsi Luegeristák kezéből kapott.

Ez a program, a *bécsi kamarilla és Andrassy közös programja*, igen érdekes dolog. Egy mondatba lehet összefoglalni: *Marad minden régiben*. Ezt jelenti a „jogrend” ugynevezett helyreállítása. A törvényhozás egyetlen alkotásához, egyetlen tényéhez